

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๘

โดย ชักกลอน ๕๖ 27

ไฮ้ มหาหงส์

“ซงโคตะโกตะชบหว่า ต้นตุมกกาฟากลง
ชอบกลต้นมหาหงส์ มะเตือดกลูกนมแมว”

วรรณคดี : ภาพย่ห่อโดลง “นัรธาธาธาทองแดง”

พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์(เจ้าฟ้ากุ้ง)

มหาหงส์ ทางหงส์ สะเลเต
หรือเลเป่ ลันเต กระจายเห็น
เห็นแก้ว เห็นคำ และตาเห็น
ต้นตาร้าน หน้ดูเพลิน เจริญนาม

ชื่อละติน *Hedychium coronarium*

มีต้นเทียม ชูตั้งพุ่ม ชื่นสดล้ำ
ขาวใหญ่ ให้นามว่า ต้นแฮ้วคำ
ดอกงามล้ำ หอมห่อ รัญจวนใจ

Family Zingiberaceae

Ginger lily, Butterfly lily, ไม้ประดับ

Garland flower, White ginger งามไขว้

แดดรำไร ดินชื้น ชื่นได้ดี

พันธุ์แรกเริ่ม เดิมที ดอกสีขาว
ทั้งขาว, เหลือง อมขมิพ พวงเข้มมี

เดี่ยวน้เขา ผสมใหม่ ได้หลายสี
กลิ่นหอมปรี่ ดีทั้งวัน ยืนทั้งคืน

สมุนไพร มหาหงส์ ตำรงคำ
กลั่นน้ำมัน หอมระเหย ให้เหยยชื่น

ตำรับยา รักษาไข้ ให้คลายพิษ
ใช้ตำดิน หอมชื่นใจ ในปลา

มีคุณค่า พลังเมตตา มหานิยม
เสริมเสน่ห์ เก่โก้ ใฝ่ศรัทธา

มงคลอุดม สมหทัย ไคร่คบหา
เสริมคุณค่า สิริมงคล พันเภทภัย

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

“มหาหงส์ ทางหงส์ สะเลเต”
ขอลองแอบ แอบเล่า เล้าของกลอน

อะบเห่ ไม่เท่านั้น ชั้นตั้งพรรณ
เอากยอกย่อน ดันกั จักเอาคืน

“ชื่อลาติน *Hedychium coronarium*”
อ่านแล้วนั้น มันไม่เพี้ยน เกินกล้ากสิ้น

ข้างยอดเยี่ยม แต่อ่านยาก ลำบากสิ้น
ขอตั้งคืน คนตั้งนั้น ชั้นไม่เอา

“Family Zingiberaceae”
ชื่อสกุล หงษ์น้ำ ลำไม้เบา

เป็นตั้งชื่อ นั้นดีไหม ใจฉันเขลา
ยามเมื่อเล่า เข้าเรียน ต่องเพียรจำ

“พันธุ์แรกเริ่ม เดิมที ดอกสีขาว”
ขาดโดยทรู ชูดอกเด่น เห็นประจำ

ทำไม่เล่า ไม่พอใจ ใจฉันงำ
ดอกจุ่มงำ หน้าคว่ำนั้น มันไม่ดี

เบ็ดองเวลา ทาเรือง ไชร์ ให้ถูกดำ
เอาสาระ ไว้หนอยหนอ ขอไปที

ฆ่าเวลา มาตีบท อดไว้
แต่งั้นนี่ พอมีสั่ง คงเข้าใจ

มหาหงส์ ทรงคุณค่า ทาใดเท่า
มีหลายสี ยามคลี่รับ ประทับใจ

ดอกของเล่า ยามผลิบาน นั้นสวยใส
ทุกซ່างหาย ได้กลิ่นหนา มาตามลม

ไม่เพียงแต่ สีสวยแฉ่ แลกกลิ่นหอม
ประโยชน์อื่น หมิ่นแฉ่น แม้ขื่นขม

เพียงขื่นขม ดมดดม ไชร์ ให้สุขขม
นั้นคงขม ขมได้หนอ ขอบอกนั้น

“สมุนไพร มหาหงส์ ตำรงค์”
มีฤทธิ์ยา ยอดเยี่ยม ทัดเทียมกัน

ตำรับยา ของไทย ไทยสร้างสวรรค์
(ยา)แผนปัจจุบัน นั้นใช้ด้วย ชาติโดยจิตชู

โกฐิห ธิรธิโรธิ

ดอกมหาหงส์สีขาวยุคปราณพิลาศ
งามสุดชาติแห่งพรรณดั่งจันทร์ฉาย
กลิ่นหอมหวานชวนชื่นไมเคินคลาย
สุขใจกายยามได้ชมสมดังปอง

มหาหงส์เป็นสีของทองหญิง
คนสวยจริงอยู่ที่นี่ไม่มีสิ่ง
สวยเป็นหนึ่งเลิศล้ำดั่งนงนุช
สาวรุ่นสวยเจ็ดอยู่ทุกผู้คน

ชาวอีสานเรียกว่าดอกไล่เต
มีเสน่ห์ทั้งใจไปทุกหน
สาวเก็บมาทำตุ๊กตางามทน
จะสุขสันต์เฝ้าไปไหว้พระเอย

๑ ไร่รัตน์ ภาณุพานนท์

มหาหงส์ทรงงามอร่ามล้ำ
ดอกสีขาวพราวพร่างกระจ่างเป็น

มองแล้วจำขึ้นใจ ได้มองเห็น
งามสวยเด่นเป็นหงส์ทรงศักดิ์

มหาหงส์มีหลายชื่อระบือลั่น
ตาห่านเห็นค่าของภาคเหนือมา

ตะเลเตนนั้นในถิ่นนาหนักหนา
ไทใหญ่ว่าเฮ็ดดำชื่อขำดี

มหาหงส์มีเหง้าอยู่ในดิน
ลำต้นเหนือดินเป็นต้นเทียมหวี

สิ้นดอกสิ้นเฉพาะเหมาะกะบัส
ช่อแน่นแน่นช่อปีกปักหม้อรักกัน

ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ
ผิวบนใบจะเกลี้ยงและวาวมัน

ถ้าลองนับได้เจ็ดถึงสิบสองนั้น
ด้านล่างมันมีขนนุ่มแน่นใบงอ

มหาหงส์ออกดอกเป็นช่อสวย
ดอกปลายยอดลำต้นเทียมงามล่อ

ดูระรวยเคียงกันดูสิ้นดีหม้อ
ดอกชูช่อดูงามล้วนจนดั่งองมอ

สรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะ
อย่างนี้มาบันทึกเป็นลูกกลอน

เหง้าบดละเอียดผสมน้ำผึ้ง
ต้มกับน้ำแกงเพ็ชร์และท่อนขี้ด

มหาหงส์ยังทำน้ำมันระเหย
เพราะนำมาทำไล่ยุงกันยุงบิน

คนที่เคยได้กลิ่นจะติด
มาก็ดกิ่นที่ตัวเราเอาทาตัว

อานนท์ ศรีวิสูตร

มหาหงส์ ถิ่นเมืองไทย ไม้ดอกขาว
แดงและเหลือง ชมพुरु ดูสวยดี

แฉลบวาจ งามยิ่งนัก รักแฉลบ
นิยมนี่ มีปลูกไว้ ใ้บุช

กลิ่นหอมแรง ชื่นนาตา มหาหงส์
ดูจริงหนอ ยามเมื่อดอก แดงออกมา

ต้นตั้งตรง แตกหน่องาม ความทรูทร
ดูดูรา ดูดูดีใจ ชื่นใจจริง

มหาหงส์ เป็นยาแก้ แก้พิษ
แต่ทำไม คนที่รัก มักซื้อแพง

บำรุง ไต ชื่นชอบนัก รักษาแผล
ไม่เห็ดยดแล มาดูบ้าง หรืออย่างไร

อยากฝากใจ ให้ไปกับ มหาหงส์
แนบความคิด ความคำนึง ถึงเธอไป

ถึงอนงค์ นื่องนาง หน้าหน้าใจ
ออกจากรใจ ที่เจ็บแรง แปลงเป็นภคชน

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

กลิ่นหอมหวานหอมประไพ
ละเอียดมหาหงส์งามทรงศักดิ์
กลีบอบบางขาวนวลช่อนหงส์รัก
สมุนไพรรู้จักของคนไทย

เป็นได้ทั้งตัวยาและอาหาร
ตามตำรับสืบตำนานโบราณสมัย
หอมยามเช้าสูดกลิ่นประทีปไกล
หอมถึงใจรูปสวยซึ่งงามตรึงตา

ไม่มั่งคดปลูกไว้จะให้ใคร
ต้องใจอกเสริมศรัทธาคำ
มหาหงส์ชื่อฝรั่งเพราะเหมาะสมญา
สมควรรหาปลูกไว้ในบ้านเอย

ชูสิทธิ์ันต์ ๑๖๑๓

หอมมะลิพันธุ์กรุ่นกลิ่นมหาหงส์
ดอกสีขาวพราวพิศุทธิสุดใสใส

ที่ขายจริงมีไม่กี่ใหญ่
เก็บเอาไปบูชาพระละอธรรม

น้ำมันหอมระเหยจากเหง้าอารมณ
สบู่อริมน้ำหอมสดชื่นล้ำ

สวนผสมในผลิตภัณ์เพื่องามงาม
ทั้งยังทำเป็นไล่ยุงยั้งยุงไกล

สรรพคุณทางยามาหลากหลาย
กระตุ้นน้ำย่อยเพิ่มกำลังบำรุงไต

ช่วยหญิงชายขับลมแก้กษัย
เหง้าคั้นน้ำใช้รักษาแผลกับวม

อร่อยเด็ดหน่ออ่อนสดชื่นน้ำพริก
ปลาทูทอดหรือไก่ย่างยังกำกวม

วิธรรักษาเรียกหาข่าอกินกันอ่อม
พาดให้แอมข่อต้มแบบชาติไฮเกีฮื่อ

ดอกพร เดชกุศลทอ

ดอกสีขาว พราวเพริศ เจิดจรัส
 มหาหงส์ ร่อนมาแล้ว นะ โฉมตรู

ซื่อก็ซัด ว่าเพราะ เสนาะหู
 ให้นึกรู้ อีตานั้นเรียก สะเลเต

กลิ่นหอมหวน ชวนชื่น รื่นใจนัก
 เขาไม่รัก ตัองใช้กล บันด้อยเล่ห์

ให้ทำเสน่ห์ ให้คนรัก หักหันเห
 ให้อนธเร เล่ห์ร้าย เสียตายจริง

มหาหงส์ เขาผสมได้ เป็นหลายสี
 น้ำมันหอม ก็กลั่นได้ ไม่ประอึง

ขมพู เทสีอง ก็มี สีโดยยั้ง
 ใจผองตหญิง ใจที่อ ตัดผงอนคลาย

มหาหงส์ ทรงต้น คล้ายกับข่า
 ถึงอันพระ นำบุขำ ค่ามากมาย

เอามาทำ เป็นยา ก็ได้หลาย
 หอมไม่หาย ล้นเต เต่งเหลื่อเกิน

ศกุนตลา ณ หนองคาย

มหาหงษ์ดอกขาวข้างปราสาท
ดมใบกบลิ้นหอมกรุ่นละมุนหา
เก็บดอกส่งหงษ์ทวดงามตา
กลิ่นเจ้าพาสติขันธ์ระรื่นใจ

มหาหงษ์ต้นใหม่หลายชื่อ
เจ้าก็ชื่อสะเลเตงามสดใ
พืชล้มลุกปลูกด้วยหน่อพอโต
เป็นสมุนไพรหลายหลากมากอันดี

อัญชลี ณ เชียงใหม่

"เจ้าผู้พัดดอกช้อน ช้อนดอกสะเลเต
กนกขยับปลายบั้ง สักมาให้อะยคิดหน้า"
ลำนำ พญาดาอ คราอสังวดีพ้อ
เป็นไฉนหนอ ไฉนงาม ขอถามไถ่

เจ้าเคยเมษ ทั้งมิเคย กรายมา ใถ่
แต่แล้วโย ใจพิ้ง คะนึ่งครอญ
สะเลเต ดอกไม้งาม นามมหาหงส์
ช้อพลีอทรง ดอกอ้อนองค์ กัดนหอมหอม

ยามดอมใถ่ สดใส ใจอบอวล
มิ่งสิ่งล้น ชอนใจดูช ดุจเพ็งเพ็ญ
งามสุดผาด หยาดหยด บริสุทธิ์
มียิ่งหยุด แล่พราวหอม ให้ออมเล่น

น้ำม้นหอมระเหย สกัดได้ คุณค่าเด่น
ทั้งยังเป็น ผักและยา อ้าพิชพรรณ

กุศล คำเพราะ

